ԺԳ. ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 7 | ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 12 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, 1899 | 18 ՋԼՄԱՋԻՎ ԼՎ", 1317 | 12 ԼՕԼՈՎ, 1315 | 24 ՍԵՊՏ. 1899 (Ն. Տ.)

10 ՓԱՐԱ.

ԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԽԻԿ

Պոլսոյ համար { Տարեկան 70 ղրշ. / Վեցամսեայ 35 „
Դուռտառեբու համար { Տարեկան 90 „ / Վեցամսեայ 45 „ / Եռամսեայ 23 „
Արտասահման { Տարեկան 23 Ֆր. / Վեցամսեայ 12 „

Նամակ կամ ո եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Տնօրինութեան:

ԾԱՂԻԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ.

«زاغك» ارمنيجه يومى وسياسى غزته
مطبعه و اداره‌خانه‌سى
غلطه‌ده حمدى پاشا خان

Կ. ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա,
Համդի-բաշա խան

Rédaction du Journal Arménien
„DZAGHIK"
Galata, Pérchémbé-Bazar
Hamdi-Pacha Han

ՏՆՕՐԷՆ Ռ. ՍԱԳԱԵԱՆ | ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ Ղ. ԲՈԼԱՏ

ԳՐԱԿԱՆ ԱՆԿՈՒՄ

Բարոյապէս կ'ինանք։ Ցամք, արագ, լռիկ անչչուկ կը գլորինք դէպ ի վար, դէպ կորուստ եւ ճիգ մը չ'ներուար վերականգնելու, կասեցնելու այս վայրէջքը։ Կը խօսինք, կը գրենք, կը քննադատենք, բայց ամէնքը սոսկ հաճոյքի, սին փառասիրութեան, կամ մերթնապար բան մ'ըրած ըլլալու յաւակնոտութեամբ։ Շատ բան կը կարծենք ինքզինքնիս, մեծ բան, Արդասի աչքերով հեռուները դիտել, տեսնել, զննել կը նկրտինք, առանց գեռ ինքնաճանաչ ըլլալու, զմէ՛ պահիկ մը ինքզինքնուս վրայ անդրադառնալու, մեր հոգեկան ու մտաւորական վիճակը ճանչնալու, մեր բուն եսն երեւան հանելու։

Օրհասական Տատանումներորդ դարը քսանի մը ամ'սէն ետ յաւէտ պիտի փակէ իր աչքերը, ներկայ սերունդն ինչ յիշատակներով, ի՞նչ գիրքով պիտի ողջունէ Քսաներորդը։ Ցառաջատութիւնն արհամարհելով հանդերձ, տիսրատած ենք պատասխանել թէ Զէրոյով, (վռնալա դոս)։ Գրեթէ կէս դարէ ի վեր նոր Վերածնութիւն կը վայելէ Հայ մատենագրութիւնը, բայց ան փոխանակ հետզհետէ դէպի վեր, դէպի վերը բարձրանալու, Դարին հետ կը ծերանայ, կը խոնարհի վատոյժ սերունդ մը ժառանգ տալով նոր դարու։

Հայ մտքին ամէն օր կը ցուցադրէ մեր նոր գրական դէմքերը, որ նոր իրեւ թէ պիտի ըլլան ժողովրդին ուղեցոյցը, գրական յառաջդիմական շարժման յառաջապահ ճարտարապետը, եւ որոնք վերջապէս կոչուած են ըլլալ հասարակութեան մտքի ղեկավարներ։ Եւ սակայն այս դարձելու կարող մեքենան է որ ամէնէն աւելի կարեկցութեան արժանի ը՛նած է։ Անէնքը, յարգելով սակաւաթիւ բացառութիւններ, կարծես խօսք մէկ ը՛նած են նախ զիրար արգելելու, իրարմէ զրաղելու, առանց մտածելու թէ արդեն համար է գրուածը։ Արդեօք կը ներ՞ի մեղ հարցնել թէ ինչ է արդարութեան մը նպատակը, մաքրել, արձել, աղնուացնել թէ հրապարակաւ զիրար ծաղրել, հեգնել, պսխարակել, անուանարկել։ Հնթերցողն որուն մեծագոյն մասը հաղիւ կը հասկնայ պարզ դրուածք մը եւ որուն նպատակն է քիչ շատ մատուր մտնոյ մը ամենայ ընթերցուածքէն, ինչ գաղափարներ ներշնչուած պիտի ունենայ գրողին ու գրուածքին մասին որ բոլորովին ետ կը հոսի, եւ ի՞նչ օգուտ պիտի ընծայէ այդ գրուածքն որուն կը պակսի համակրական ներշնչումն։

Վարդապետ, վարժապետ, թաղական, հոգաբարձու շարունակ գանգատանքի նիւթ, շարունակ լրագրական սիւնակներ գրաւող խնդիրներ, զոր հայ լրագրութիւնն իւր հանապազօրեայ ընթերցուածքներու նիւթ կը մատակարարէ ընթերցողին։ Ասի անկում չէ՞։ Ո՞ւր պիտի հասնի ասոր վախճանը։

* * *

Երկու պարագայ միայն կրնայ մեղ փրկել այս կորստաբեր համաճարակէն, ինչպէս անչուշտ գիտած է, հիւանդական եւ ասողջ դատապարտութիւն մը մեր մտաւոր սերնդին ու Բաղձալուրութիւն Մատուցին Վերջինը կրթութեան եւ ոլորտասոս գաղափարի տարածման միտակ մեծ եւ հզօր աղդակն է։

Մեր գրագէտները, մտաւորականները, մատենագիրները մեծագոյն ծառայութիւնը մատուցած պիտի ըլլան, եթէ փոխանակ զիրար քաշքշող, զիրար ստորնացնող խնդիրներով զբաղելու, խրօքի եւ մտամէջ խմաստասիրութեան հայեցդներու ուղղակի ժողովրդին հոգին ու գրգռին խօսող հեղինակութիւններ արտադրեն։ Դեռ չանենք մեր մէջ ուսումնական կատարեալ դասագիրք մը, ո՛չ անխիերի թուագանութիւն, ո՛չ Աշխարհագրութիւն, ո՛չ Կրօնագիտութիւն եւ ո՛չ ալ բարձրագոյն դասընթացքի մը յարմար ընթերցանութեան գիրք։ Ունեցածներս կամ հանելուկներով, կամ ալլի երկաբանութեամբ լի են, կամ ճաղաղ, եւ կամ բոլորովին թերի, զուրկ նոյն իսկ ամենակարեւոր դիտելիքներէ, գաղափար կամ թիրքներ։ Թողուած զիտական արհեստական կամ գոնէ մանկավարժական հեղինակութեան մը մեծ բացը։

Ցիրուցան գրութիւններով, դիտողութիւններով, քննադատութիւններով չեն կրնար զարմանալի մեր պէտքերը, լուրջ եւ գրական գործունէութիւն մը միայն պիտի կրնայ փրկել մեզ այս վերահաս անկումէն։

Ամէն նիւթի աւելի կամ նուազ ձեռնհաս անձեր պակաս չեն մեր մէջ, քիչ մը կամք եւ քիչ մը զոհողութիւն մեծ արդիւնք կրնան արտադրել։ Լրագրութիւնը թող զրաղի զրական նոր ուղղութիւն ներշնչելու։

Փորձով գիտնք թէ չատ բան սորուելու չենք, գժբախտաբար, մեր Ուսումնական Խորհրդէն, Կրօնականէն, աղայէն, հաճի-պաղպաղէն, տէրէ, անէրէ։ Ունինք անհատական ձեռներիցութիւն, տեսան նկարագիր, անո՛ր գիտնք, անո՛ր վատահինք, գա՛յն քաջալերենք, ան՛տ այն ատեն պիտի հասնինք մեր կրթական նպատակին։

Տիսուր իրականութիւն մըն է թէ գեռ մենք հաւատական ուժով գործելու կարող մարդիկ չենք եւ չպիտի ըլլանք, ցաւչարի զաղափարներու անհամեմատ տարբերութիւնն եւ անհաւասարութիւնն բան կարելոյն հարիւրուած չեն, «իմ ու քուս»ի խնդիրը կայ, սակայն անհատապէս հրկան-կարճ զիրք մը կրնանք բռնել։ Անհատ մըն է որ ցոյցաս հրապարակ հանել ասաջին արհեստագիտական թերթը, անհատ մըն է, վարժապետ մը, որ քառն տարիներէ ի վեր անդադրդդ կամքով եւ անհոգնութեամբ կը վարէ աղդային միակ տիպար վարժարանը։ Վերջապէս անհատներ են որոնք օրաթերթերով ու հանդէսներով կը կրթեն ժողովուրդը։

* *

Մեծ ուրախութեամբ խմացանք «Ծաղիկ» Օրաթերթի հրատարակութեան լուրը։ Ջերմ խնդակցութիւն, շնորհաւորութիւն իր Արտօնատիրոջ ու խմբագիրներուն։ Նոր թերթի մը հրատարակութիւնը քաջալերիչ երեւոյթ մըն է որ տեղի կ'ունենայ, եւ մեծայոյս ենք թէ այս նոր թերթը պիտի տայ մեղի լաւագոյնս արդիւնքը, իր ասոյդ եւ փոքր ուժերով, որուն ի սրտէ յաջողութիւն կը մաղթենք։

Հայկ | ԹՈՒԽԻ-ԿՐՊՕ

ՄԵՐ ՀԱՄՇԻՐԱԿՆԵՐԸ

ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գ.

Մարոնիները։—Մարոնիները կը բնակին Լիբանանի հիւս. երկրաչարը, Շամ-Դարպասէն մինչեւ Նահր-էլ-Քէլբ, Պէյրութի հիւս. կողմը։ Այս քաղաքն անցին մինչեւ Սայտա, քով քովի հաստատուած են Տիրդիներու եւ Մուսուլիներու հետ։ Խիստ ազդարարակութիւն մը կը կազմեն Շամ-Դարպասի ու Անտիոքի կողմերն եւ ցրուած են մինչեւ Շամ։

Լիբանանի վաղեմի ժողովուրդն են Մարոնիները որ հանակրեցան Ցիրանայի Ս. Լուսի թագաւորին։ Անոնք Կիպրոսէն գաղթած են։ Անոնցմէ առաջ են Ասորի Յակ. Մարո ճգնաւորէն որ Է դարուն Պարիտրք եղաւ եւ Լիբանանի չրջակայ ժողովրդին մէջ մեծ հմտրաւ ուսացաւ։ Մարոնիները մինչեւ 1182 եւրոպական էին։ 1515ին, Լեւոն Ժ. պապին օրով, Կաթոլիկութեան յարեցան՝ պահելով յունական ծէսերը, ինչպէս որ Հայ-կաթոլիկներն ալ պահած են կամ պահել կը ջանան հայացի ծէսերը։ Եկեղեցական լեզուն Ասորերէն է, անհասկնալի ժողովրդին, որովհետեւ ժողովուրդն ալ բարբառեցն է։ Մարոնի կղերը կրնայ կարդալ, մէկ անգամ միայն։ Պատրիարքին կը կրէ «Անտիոքի Պատրիարք» անուանական տիտղոսն։ Այսպէսի անուանական տիտղոսներ ունին դրեթէ բոլոր այն արեւելեան ժողովուրդներն որ Կաթոլիկ եղած են, ինչպէս Հայոցը՝ «Կիլիկիոյ Պատրիարք—Կաթողիկոս Տիարոսը»։

Հրեաները։— Վաղուց գաղթականութեան դիմած են Հրեաները։ Բրիտանիա Ասորիին չրջանին, Հռոմէական Կայսրութեան մէջ ցանուցիր կայսն հեղեղուցած հրեաներ որոնց կեդրոնն էր Ալեքսանդրիա (Եղիպտոս)։ Հիմայ հաստատելով գաղթականներու հետ՝ չատ անոնց թիւ մը կը կազմեն Պաղեստինի հրեաները։ Հրեաներու մեծ մասը ցրուած է Գերմանիա, Իտալիա, Աւստրիա-Հունգարիա, Ֆրանսա, Սպանիա, Բրազիլիա, Ալճէրի եւայլն, ինչպէս նաեւ Օսմ. Կայսրութեան զանազան կողմերը։ Կ. Պոլիս ու Սմիրնի խիստ բազմութիւն մը կը կազմեն։

Երբայեցերէնն ամէն տեղ մոցուած է, սիրոյ ազգին լեզուն կը խօսին, միայն Երբայեցերէն դիրքը կը գործածեն։ ԺԳ. դարուն Ասէն—Թիպպոն Սպանիացի Հրեայ դիտուն մը հին երբայեցերէնի ու արաբերէն խառնուրդ զրական լեզուի մը հիմնադիր եղաւ։ Այս հակադրական լեզուն կը կոչուի «Իսպանիոլ-փիլոսոֆիզմ» որով ցարդ կը վարի Հրեայ զրականութիւնը։

Ամէն տեղ քիչ սիրուած ժողովուրդ մըն է։ Անցեալ դարերու մէջ չատ զրկանք ու տառապանք կրած է։ Դեռ քիչ ժամանակ է որ ազատութիւններէ ոմանք աւելի արդարութեամբ կը վարուին իրենց հետ։

Ուր որ գացած են, ամրապէս յարած են իրենց Աստ. օրէնքներու եւ սովորութեանց։ Հրեաներու օրը կ'սկսի իրիկուան արեւ մարը մտնելէն։ Մերն ալ այնպէս է։ Իրենց գլխաւոր տօներն են «Շաբաթ» ի յիշատակ հանգստեան Աստուծոյ արարչագործութենէ ետքը։ «Պասէք»=«Բնաւ» անցք, ի յիշատակ կարմիր ծովէ անցքին։ Այս տօնն որ միշտ Նիսան ամսուան 15ին կը կատարուի, բաղարջ կ'ուտեն։ «Պենտեկոստէ»=Շեղուտար, ուր կը տօնուի Աստուծոյ Սինա լեռը պատուիրանքը Մովսէս Մարգարէին աւանդելը։ Ամանոր=Ռոշ—Հաշանահ որ կը տեւէ երկու օր ու կ'սկսի Թշրին ամսուան առջի օրէն։ Այս տօնին նպատակն է տարիսկզբ արարչագործութեան ու վերջին դատաստանը։ Այս տօնին չափոր=չոփար կը հնչեցնեն վերջին դատաստանը յիշեցնելու։ Տօն Քաւութեան=Իսմ Քիբուր, ուր իրենց մեղքերը կ'ապաշխարեն։ Այս տօնէն 5 օր առաջ, Թշրինի 15ին, կ'սկսի «Տօն Տաղաւարաց=Սուքքոթ, եօթ օր տեւողութեամբ, ի յիշատակ Անապատի թափառելու։ Սուքքոթն եղեգէ հեղեղներու տակ կը նստին=Սուքքաս։ Սուքքոթի եօթներորդ իրիկունը կ'սկսի Շըմինի ար սերէր=Մենակեցութեան տօնն, ուր ամէն տնէ մեկուսացած կ'ապրի օր մը։

Այս տօներէն զատ կան նաեւ Բուրիմ ի յիշատակ Եսթերի՝ որ հրեաները Համանի ձեռքէն ազատեց։ Նաւուռաշ ի յիշատակ Յուդա Մակաբայեցոյ որ 164ին (Ն. Թ.) Ասորոյ Անտիոքոս Եպիփանի Լիւսիաս զօրավարին վրայ յաղթական տարաւ։

Քաւութեան ծոմէն զատ, հինգ ուրիշ ծոմ ալ ունին, 17 Թամուզին, ի յիշատակ Երուսաղէմի կրկին առնուելուն, Նաբուզոդոնոսորէն ու Համայեցիներէն։ 9 Ապ ին, Տաճարին կործանման։ 3 Թէբրինի, ի յուշ մահուան Կեսարեայի «Իսմակեսարիա» որ Նաբուզոդոնոսորէն Հրէաստանի կուսակալ դրուած էր։ 10 Թէպէրին, Նաբուզոդոնոսորի ձեռքով Երուսաղէմ առնուելուն։ 13 Ադարին՝ ուր Եսթեր ծոմ պահեց Ասուերոսը նախատելու համար։ Այս ծոմի օրերուն բարեգործութիւն ընել հրամայած է։

Ամէնքով մօրուքնուն քովէն առնել օրէնքի դէմ է։ Մօրուքը չատ յարգի է։ Մօրուք ածիլել կամ փետտել կամ վրան թքնելու անոր դէմէն անգամ մեծ թշնամանք է։

Անասուններու մէջն միայն որոճողներու, թաթաւորներու եւ նաեւ ձուկերէն թեւ ու թեփ ունեցողներու միսը կ'ուտեն։ Ասոնց լեարդն ու երիկամունքն ուտել արդիլուած է։

Ուրբաթ իրիկուն ու Շաբաթ օր կրակ կամ լոյս չեն բռներ ու չեն մարեր, նոյնիսկ եթէ հրդեհ ծագի։

Օսմ. Կայսրութեան մանուորապէս Կ. Պոլսոյ ու Սեպանիկի հրեաները Սպանիայէն գաղթած են ժե դարու վերջերը։ Կը խօսին Սպանիերէնի մէկ դաւառաբարբառը։ Ունին խոսարան որուն ակրմնաւորութիւնը բաւական հին է։

Հայկա ու Կ. Պոլիս կան կարգ մը հրաեներ որ Դարայի կը կոչուին։ «Դարայի» Միքրա բառէն՝ կը նշանակէ գրուածք։ Ս. Գրքէն զատ ու ո՛չ մէկ գրուածք կ'ընդունին,—հրեայ ժանէներ։ Ասոնց հիմնադիրն է Անան-Պէն-Տավիտ որ աւանդութիւններն ու Թալմուտը մերժեց։ Ռաբի կեցած կ'ապրեին, երբեմն չեն ըներ. իրենց ճարտարարուեստներու եւ արտադրութեանց վաճառականութեամբ միայն կը զբաղին։ Կը խօսին կէս Թիմարերէն, կէս Երբայեցերէն աղաւաղեալ լեզու մը, Կ. Պոլսոյ Դարայիներն ալ՝ Ցունարէն։

—=—

ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՋՄՈՂ ԱԶԳԱԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անուանուտները։ — Անուանուտներն որոնց իսկական անունն է «Սկիպետար», ցրուած են Հելլադայի, Պիտոս լեռնաշղթայեն, Մակեդոնիոյ, Զեռնադրայի=Դարատաղի ու Եանեայի միջեւ զարգիակուած երկրաշարը։ Երկու ճիւղի կը բաժնուին, Հիւսիսայինները, կնկերը, ու Հարաւայինները, Թոսկացիներ։ Մեծամասնութիւնը Մահմէտական է, մնացեալները Քրիստոնեայ, գլխաւորապէս Կաթոլիկ։

Անուանուտները Օսմ. Կայսրութեան մէջ ժողովուրդներէն կը տարբերին աղգագրօրէն, մարդաբանօրէն ու լեզուաբանօրէն։ Իրենց ծագումը չատ զբաղեցուցած է գիտնականները։ Իրենց ծագման խնդիրը դեռ լուծուած չէ։ Ոմանք կը կարծեն թէ Հին Պելասգեան, Ցունաստանի նախկին բնակիչներու սերնդէն են։

Անուանուտներու լեզուի բառագանձին մէջ գիտական Ֆ. Միքլոսիչ Լատինէրէնէ, Սլաւերէնէ, Ցունարէնէ ու Թրքերէնէ փոխառուած չատ բառեր գտաւ, ճանաչելուած։ Հոլլաք (Լա Լէնկիսդիք, էջ 402) քերականօրէն Անուանուտներու լեզուն Արիական կը համարի, բայց թէ արիական ո՛ր խմբին, ոչ բան մը չ'ըսեր։

Քրիստոնեաները։ — Քրիստոնեաները (150,000), զոր Ցոյները Գուռնօ-Վլաքաք=Կաղ Վլաքաք (Ուլաչ) կը կոչեն, կը բնակին Թեսալիոյ, վերին Աղզանիոյ, Մակեդոնիոյ, Եպիրոսի=Շեղարայի, Սեպանիի եւ Եանեայի կուսակալութեանց մէջ։ Կը կազմեն խիտ բաղմութիւն մը Ասորւոյ-Բոսիոսոս գետի երկայնքը, Պիտոսի երկու զառիվերը, ինչպէս նաեւ Եանեայ լճին հարաւային ու արեւելեան կողմերը։ Մորոս-Վլաքներու=Բուսանիացիներու ցեղակից են,—Լատին Քրիստոնեաներու եւ Բուսանիացիներու լեզուներն իրարմէ քիչ տարբերութիւն ունին, գաւառաբարբառի մը տարբեր։

Պատմութեան մէջ Քրիստոնեաները կը կոչուին Մաւրո-Վլաքի=Սեւ Վլաքներ։ Ասոնք Հռոմայեցոյ Աւրելիանոս կայսեր օրով Մեսիա = արդի Պուլկարիա բերուած Հռոմէական գաղթականութիւնէն սերած են, ինչպէս նաեւ Բուսանիացիները։ Մեսիայէն ցրուեցան Պիտոսի կողերն ու շրջակաները։ Մինչեւ 1187 Քրիստոնեաները տէրութիւն մը կազմած էին։ Ասոնցմէ անմեները կը կոչուէին Վլոյեվոտ, կնեզ որու Ռուսական հիմակուան ձեւն է կնեազ։

Դանք «Վլաք» անուանակոչման։ Սլաւ ժողովուրդներն այս գաղթական Լատինները կ'անուանէին «Վլաք» ու Դերմանացիներն ալ՝ Վելշէս, Վալոն։ Ասի «Կալ» «Կոլուա», Գաղիացի անունին մէկ ձեւն է։

Դ. ԽԱՉԿՈՆՑ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԷՄԻԼ ԶՈԼԱ

—=—

Ֆրանսական ժամանակակից վիպասաններ

Ա.

Ապահովաբար պէտք էր որ վիպասաններու ցանկ մը չմնայի, եթէ նպատակս ըլլար պարզապէս՝ վէպ թիւղներու անունները յիշել։ Վիպասանները սոսկալի առատութեամբ մը կը վիսան։ Զմրան տեսն, Սեպտեմբերէն մինչեւ Մայիս, օր չըլլար որ Ֆրանսական հողին վրայ սունկերու պէս երկու կամ երեք վէպեր չբուսնին։ Ու մինակ Բարիզը չէ՛ որ կ'արտադրէ, գաւառներն ալ ատոր կը խառնուին, որով ընդհանուր խառնաշփոթութիւն մը յառաջ կուգայ։ Գրածներ բան են ինծի թէ երբեք իրենց ցուցափեղկերը բաւական մեծ ?պիտի չըլլային, եթէ ուզէին օր մը միայն նոր երեւցած վէպերը ցուցադրել։ Զգիտեմ թէ ինչ կրնան ըլլալ այդ տարադրուած գրքերու միլիոնաւոր օրինակները։ Շատերը չեն ծախուիր եւ գրավաճառներու գարակներու մէջ կը մնան։ Իմացայ թէ Բարիզի մէջ անանկ հաստատութիւններ կը գտնուին որոնց բան ու գործն է չծախուած օրինակները կշռով գնել ու Ամերիկա, Մայրագոյն Արեւելք, Գաղթականութեանց, մինչեւ իսկ վայրենիներու ղրկել։ Հոն ասոնք չատ լաւ գնեներով կը գտնուին, որովհետեւ այդ հեռաւոր երկիրներու բնակիչներն ա՛յնչափ գժուարահաճ չեն վէպի ընտրութեան մասին եւ կ'ուտեն կը լափեն այն ամէն բան որ Ֆրանսայէ կուգայ։ Այս վաճառականութեան վրայ խորհելով կ'երեւակայեմ այդ խեղճուկրակ, անարժէք, արհամարհած գիրքերն որոնք հոն ա՛յնչափ հաճոյք կը պատճառեն ու կ'ոգեւորեն ազուորիկ աղջիկներն որ զանոնք իրիկունը իրենց բարձերուն տակ կը պահեն սիրոյ վրայ երազելով։ Մեր մէջ այս պատճառաւ արդարեւ վէպերու արտադրութիւնն ա՛յնչափ չատ է որ ամէնքն ալ չեն կրնար ապահովիլ։ Մինչ չատ թերթ կը կարդանք, բնականաբար գիրքերն երեսի վրայ կը մնան։ Հակառակ վիպային գործերու մասին մեր ունեցած մարմաջին, հեղինակ մը չօշափելի յաջողութիւն մը ունեցած կ'ըլլայ, երբ իր գրքէն հազար օրինակ ծախէ։ Արդէն արտադրութիւններն ընդհանրապէս հազար օրինակ կ'ըլլան։ Եւ առաջուընէն արդէն ծանօթ ըլլալու եւ համակիր ընթերցողներու տարբ թիւ մը ունենալու է որ երկրորդ տարադրութեան արժանայ։ Սակէ աւելին բացառիկ հեղինակներու համար է միայն։

Վիպասաններու արտադրութեանց այս ծայրայեղութիւնը՝ մեր ժամանակներուն մէջ վէպին տակաւ հակայաքայլ կարեւորութիւնը կը բացատրուի։ Անցեալ դարուն մէջ վէպը, թէեւ ծաղկած ու ճոխ էր, սակայն ժամանակին Հռետորականութեան հանդէպ աննշան դիրք մը գրաւած էր։ Ամբողջ հրապարակը գրաւած, ու մշակած է միւս ամբողջ սեռերն ալ։ Իր ա՛յնչափ ճկուն չըլլանակը գիտութեանց ամբողջութիւնը կ'ընդգրկէ։ Թէ՛ բանաստեղծութիւն է եւ թէ՛ գիտութիւն։ Լո՛ւկ հաճոյք մը,

դրօսանք մը չէ ա՛ր։ Ուզածդ կրնաս զբաղել անոր մէջ, քերթուած, ախտաբանութիւն, անդամագիտութիւն, քաղաքագիտութիւն, բարոյական։ Բայց կանգ կ'առնեմ հոս, որովհետև կրնամ ասոնց վրայ ալ դիմել ընդարձակ սահման մը վայելելով, այս հրապուրիչ ձեւին կը հետեւիս։ Իր կողմէն ալ հասարակութիւնը, Տիտոյի եւ Ռուսոյի յառաջ բերած զրական մեծ ընաջղջումներուս եւ մեծ արկածներու ժէջ կը նեռուէին։ Յետոյ վիպական գաղջոյն եկաւ իր սեղ եւ ախտաւիթ գերակատարներով եւ արտակարգ հնարքներով։ Անկէ ետք ա՛լ վիպասանութեան յաջողութիւնը սկսաւ անիլ հեռուներէն։ Կ'աւելցնեմ թէ վիպային առասպելներու այս հեղեղին մէջ որ սիրան սուներու հակումէ ընթերցողներու, մանաւանդ ընթերցողուհիներու ճաշակը կը գրգռէր, Սթանտալ եւ Պալզաք երեւուելու պահ մը հասարակութեան զրական քմայքն այլափոխեց։ Ասոնք չէին սոսկ, առաջին նայուածքով անախորժ, գոնէ համ մը ունէին։ Սթանտալ ու Պալզաք քիչ կարգացուեցան եւ մեռան՝ իրենց յաղթանակը տեսնելէ առաջ։ Սա վայրկեանս անոնք ամէնէն մեծերէն համարուած են եւ անոնց հետեւողներն են որ Վէպին մէջ արդի ամէնէն բարձր տեղերը կը զբաւեն։

Զեմ սիրեր գասաւորութիւնը, որովհետեւ այդ զարգացին պիտի ստիպուիմ իրերուն ու դէմքերուն ընդարձակ ձեւ մը տալ։ Սակայն, դիւրահասկնալի ըլլալու համար, պէտք է ո՛ւ եւ է դասաւորութեան մը հետեւիլ, որպէս զի կարենամ մեր վիպասաններն սրոշ կերպով ներկայացնել։ Կը կրկնեմ թէ ամէնքն ալ յիշելու յաւակնութիւնը չունիմ։ Եւ միայն զանոնք պիտի ընտրեմ որոնց հանճարը կամ գիրքը բնորոշ պիտի երեւայ ինծի։

(Շարունակելի)

ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ

Դ Ա Ն — Բ Ա Ր

Դեպա վերի կողմը խառնիչ մը խաչոր կաղնի ծառեր կը անտառին որոնցմէ սերեւ մը անդամ չեն փրցներ գեղին Հայերը՝ վախնալով որ անոնց Տէրը՝ Ս. Մինաս կը բարկանայ եւ պատահար մը կը բերէ իրենց վրայ։ Հոն ծառերուն շուքին տակ է «Ս. Մինասայ Խաչ-Բարը» որուն բոլորտիքը մարդս մը հասակի բարձրութեան չափ քարէ պատ մը շինած են։

Սամար ցորենուան չորուն հովիւն՝ ու նախրին՝ ոչխարներն ու կովերը արածելով կը բերին ծառերուն շուքին տակ կը մրցային։ Դեղին պերճներերը(1) պընձէ պարոյներ թեւերնին անցուցած, շարան շարան կուգան ոչխարներն ու կովերը կիթելու։ Հովիւները «Խաչ-Բարի» քովիկը նստած, քարզանով(2) կոլոսատան(3) աղջնեկներ փուռներ հաց կը փշրեն մէջը ու կուտեն։ Պերճներու մէկ ժամուան մէջ, տարին մէկը 50-100 ոչխար եւ 4-5 հատ կով կը կթեն։ գարատակ պարոյները կը լեցուին, կաթին ճերմակ փրփուրը կ'սկսի գուռ թափել։ Պերճներն իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն հովիւներուն ու կը վերադառնան գեղը։

* * *

Հովիւներուն կեցած տեղէն քանի մը քայլ հեռուն է Ս. Մինասայ աղբիւրին ակն ուրկէ զուլալ ջուր մը կը փախայ։ Ամարուան գոպրկոտներն(4) այդ ջուրով կը լոգնին, որպէսզի առողջանան։ Աղբիւրին վերեւն ապառամ քար մը կայ. անոր մէջ ալ պզտիկ քարայր մը։ Երբեմն թէ Ս. Մինաս հոս ճգնած է երկար տարիներ։ Սակայն յայտնի չէ թէ գերեզմանն ուր է։ Քարայրի մօտն է «Մակ-Բար»ը, մարդոց ձեռքով երկայնէ մարմը չէ որ ծակած է այդ քարն, այլ բնականէն անանկ տեսնուած է։

Գեղին երախտաւորներն, երբ որ 1-2 տարեկան կ'ըլլան ուռաք չեն ելլեր, պառաւները կ'բռնեն թէ «կոխ» եղած է, Մակ-Բար կը տանին ու անոր մէջէն կ'անցնեն։ Սէնն Զորեբչարթի եւ Հինգշարթի եւ Ուրբաթ օրերը մայրը երախան գրկած՝ կը տանի Մակ-Բար, երբ անգամ անոր բոլորը կը դառնայ եւ երբ անգամ քարին մէջէն կ'անցնէ, եօթն անգամ պէտք է տանիլ։

(1) Կամ կիթող կիներ կամ աղջիկներ։

(2) Հողէ չինուած տեսակ։

(3) Թան ու կամ իրար խառնուած։

(4) Զերմէ բռնուածներ։

վերջին անգամ ծակուած բաղարջ հաց մը հետերնին կը տանին ու հոն քարին վրայ ողողն շիկիրկը կը կոխեն։

* * *

Պատմ. մը որ 60-70 տարին անցուցած էր, անդամալոյծ կ'ըլլայ, քանի մը օր անկողին կը մնայ։ Օր մը արտեղծներուն կ'աղաչէ որ զինքը անգամ մը «Մակ-Բար» տանին։ Տնեցիները կ'աշխատին համոզել զինքը թէ անկարելի է որ կարենայ «Մակ-Բար»էն անցնիլ, սակայն պառաւը չատ կ'տխրի։ Վերջապէս կը չարկեն կը տանին, առաջ Ս. Մինասայ «Խաչ-Բար»ին մօտ կ'երթան՝ հոն պառաւը իր ձեռքով մամ մը վառէ, վրայի լաթերէն կտոր մը վերցնելով կապնի ծառին ճիւղին կը փաթթէ իրր բոժոժ։ Անկէց կ'ելլին կ'երթան «Մակ-Բար»։ պառաւին դլուխը կը մտցնեն քարին մէջ, կ'աշխատին որ ամբողջ մարմինը անցնին, սակայն անկարելի կ'ըլլայ, կ'սխալուին ծերուկին դլուխը քարէն դուրս հանել, սակայն չատ դժուարութեամբ։ քանի մը շաբաթ ալ կ'ապրի մեր ծերուկը, եւ վերջապէս առ Աստուած կը փոխուի։

ԹՈՒՓՍԵՆԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԹՐԱՆՍՎԱԱԼԻ մէջ ա՛լ պատերազմն անխուսափելի ցոյց կուտան եւրոպական վերջին թղթաբերով տոնուած լուրերը։ Լմտանէն հեռացած նախարարները հեռագրաւ կանչուեցան, խորհրդակցելու համար Զէմպրէյնի վերջին հեռագրին Թրանսվալի ուղարկուած պատասխանին վրայ։ Ինչպէս արդէն գրած էինք, Անգլիոյ պահանջումները չորս գլխաւոր կէտերու վրայ կը ծանրանային, ապագային վերապահելով մնացեալ տակաւ խնդիրներու լուծումը։ Այս չորս գլխաւոր խնդիրներն Անգլիոյ կողմէ անանկ լեզուով մը պահանջուած եւ անանկ մը խիստ բուած էին որ, թէեւ բովանդակ Անգլիոյ մէջ ցնծութիւն ընդհանրացաւ, բայց Թրանսվալի մէջ ասոնցմէն յօդուածն իսկ «Բար դայթակղութեան» եղաւ։ Պոէրները հասկցան որ «ճոն Պուլ» «գէշ խոյ» մը պատրաստելու վրայ է. եւ բացարձակ չմերժելով հանդերձ այդ պահանջումներն՝ անմիջական պատերազմի մը վտանգներէն խոյս տալու համար՝ իրենք ալ Ջանցին օգտուիլ միջազգային այն պայմանագրած բանաձեւներէ որ «քաղաքականութիւն» անուանին տակ տղկելու։ Պատերազմի դրդումներու մեծագոյն մասը եւ պաշտօնատուներու գեղեցկագոյն պահանջները կը դրուին։

Բայց, ինչպէս լսողքդ ալ Ս. Թուով նկարագրած էինք Անգլիոյ օրուան մարդուն կենսագրականն—որ իր ընդհանուր գծերուն մէջ Անգլիական ամբողջ Դիւանագէտներուն ալ է—Զէմպրէյնն չմոռցաւ որ «իրենց աչակերտները Մայր Երկրին խրատ տալու եկեն» եւ Թրանսվալն իրեւ «անկախ երկիր» չընդունեց ու բերանը գոցեց՝ մի միայն պահանջելով որ Մեծին Բրիտանիոյ զօրամերներուն՝ Ռէյլանտներու «արդար ու ճշմարիտ պահանջումներուն զոհացում տրուի»։ Թրանսվալ, առիւծին ճանկին ինկած մուկին պէս, ազատ ինկաւ, անոնցմէ ինկաւ, տարակիցաւ, բայց Անգլիա կամ տուելի լաւ է բալ, Զէմպրէյնի անսղջանալի մնաց։ Վերջինն փորձն ըրաւ «խախտնաց» Բրիւկէր՝ չեմ չլսակ Թագուհոյն գլխովով, անոր պարապմութիւնն ու ազդեցութիւնը խնդրեց ազատագ անիրաւութեանց համար։ Անգլիոյ նախարարներուն Բրիտանական պատն կոչում ըրաւ, բայց ի զուր։ Զէմպրէյնն կ'ուզէր որ Թրանսվալ «կամ տեղը տար կամ տեղի տար» (սը սուամնդրը ու սը տեմնդրը)։ Եւ որովհետեւ այս երկուքն ալ զժուարընդունելի են, նարէն «գինուց բոնան է որ պիտի վճռէ Իրաւունքին կամ Սկզբանքին յաղթանակը։ Արդէն Անգլիա կասկածով թէ բանակցութիւնները յաջող ելքի մը չգլխան յանգին, երբ մէկ ձեռքով «ծանուցագիրներ», չափաւոր պահանջումներ», «վերջնագիրներ», կը գրէր, միւսովն ալ հրաման կուտար Պատերազմական նախարարութեան որ «մարդասան եւ ազերիս զորքերը [illegible] պատրաստելի ըլլան։ Եւ այսպէս, քիչ ժամանակուան մէջ Եգիպտոս եւ կամ Գարը վերկանան Թրանսվալի վրայ [illegible] զօրութիւն մը կը հասնի։ Պատերազմի ելքին վրայ, Ցրանսական դրամագիրներն որաչանչոտ բան մը չեն խօսիր (թէեւ ոչ ալ բարոյական անդամաս Անգլիոյ)։ Ասիկա Ցուչուսայի հիւանդութեան պատճառած մէկ մասէն է որ, ասիրի նեղկայացած ժամանակ, Ցրանսացիներուն, չատ դէպ հոգալ կուտայ Անգլիական ձեռնարկներու վրայ։

Թէեւ Պոէրները քաջամարտիկ, լաւ նշանաձիգ ու աքանչելի ձիաւարիներ են, բայց անպիտան Արմաթրանին ու Մաքսիմն ալ «արհամարհելի քանակութիւն» չեն։ Իրաւ է թէ Պոէրներն «մեծ ճակատամարտներէ խոյս պիտի տան», բայց ասոնց ալ իրենց հաճոյ պատերազմին վերջնական արդիւնքը քիչ մը երկնցնել պիտի ըլլայ, ուրիշ ոչինչ։ Ցրանսացիներու յուսահատութեան մարմանը իրենց մէջ պիտի սասմանափակուի։ Զմոռնանք որ 1897ին Անգլիա Պոէրներէն աւելի կատաղի եւ աւելի ահարկու Հնդկաստանի Աֆրիտիներուն հետ զոյծ ունեցաւ եւ տակէն եկաւ։ «Արդածանդիր քաղաքականութիւնը» երբեք Անգլիոյ սիրական մէկ ձեւը չէ եղած, Դրսմանէլէն ի վեր։ Անգլիական Դիւանագիտութեան ոգի զգրոյն, որուն հրաշալի կազմակերպիչներն են Բիթ, Բալֆուրիքն, Պիրքենֆիլտ, երբեք տարակուսելի գործերու մէջ մտնելս չէլլար։

— Ազատամարտէս Տրէյֆիւսի դատն սեւոգութեան մէջ ոգին, Ռէնի զինուորական Ատենի անդամներուն չափ ամէն երկրի հեռագրական պաշտօնեաներն ու ցուցիչներն ալ յաղթեցան, օրն օրին հաղորդելով մեզի «Տրէյֆիւսի գէմքին մէկ Ջիղին երերալը» կամ զիշերուան մէջ «չորս անգամ հաղալը»։ Հիմայ որ ալ Տրէյֆիւս անպարտ արձակուեցաւ, կը կարծէք որ ասոնք ալ՝ ամբողջ թղթածրարով մէկտեղ թեւերնին տակն առած, Ցրանսայէն հեռու միասին տարաւ։

Թէեւ Ցրանսական դատիճը Տրէյֆիւսի ներում շնորհելով «Վարպետ Հարուած» (զուտ տը մեդրը) մը տուաւ, բայց ասոնք ալ բաւական է որ Տրէյֆիւսական կամ Հակատրէյֆիւսականները մտերիմներն պլլեն, պլտրեն ու խնդիր մը չմնան։

Մինչդեռ այդ առած մը դարձած է թէ «Ցրանսա միշտ կը ճանճրանայ»։ Չորս տարեկան մանկան մը զէս, եթէ ուրիշին չվնասէ, իրեն պիտի վնասէ անպատճառ։ Ցրանսական ժողովրդին հոգեկան ասվիճակը ծանօթ ըլլալով իր վարիչներուն՝ ասոնք ամէն, միշտ մէյ մէկ զրգռում կը զբաղնեն, իրենց «մեծ պէտքին», ու հիմակ ալ կան ոտ «Բարձրագոյն Ատենը» հնարելցին, Պատական Դատաւորները զատելու համար, որպէս թէ հասարակ զատաւորները չբաւէին։ Ցրանսայի մէջ ամէն ինչ պէտք է հեռաբերական ըլլայ, եւ որովհետեւ հիմայ «զատատաներու չբնանն» է, Զինուորականին եւաք Բարձրագոյն Ատենը դատ. այս ալ գոնէ, վերջինութիւնով, վճռաբեկով քանի մը ամիս կը տեւէ, ու հաւանէն կու գայ կը հասնի Ցուցասնդէսը որուն յաջողութեան դէմ ասկոյն մեծամեծ պայքարներ կ'ըլլան ամէն երկրի մէջ «Պոյդոթամ» անուան տակ։ Աւելորդ է ըսել թէ այս քսանմեայ մեծամեան հեղինակն ըլլալու պատիւը միշտ Հրեաներուն կը պատկանի որոնք իրենց յաջողութիւններուն Ռէնի Զինուորական Ատենէն զոհացում (?) չի գտնելով, այս կերպով որոշած են վրիժառու ըլլալ, թէեւ «Ֆիկարոս», «Մաթէն» եւ ուրիշ Ցրանսական կարեւոր թերթեր օտար երկիրներու կարծիքները չշաղփելով բայց քանի մը մատնարներէ՝ ամէնքն ալ Ցուցասնդէսին նպատաւոր տրամադրութիւն ցոյց տուած են։ Կը հաւատանք որ 20րդ դարը Մարդկային Պատմութեան առաջին էջը փայլուն տառերով սկսի, չմերժելով մասնակցիլ այդ Ցուցասնդէսին որ 19 դարու մէջտեղի Գիւտութեան եւ Հանճարին արտադրած վերջին հրաշալիքներուն վերջին Հաշուեցարարութիւնը պիտի ըլլայ։

Ի՞նչ կ'ըսէք, երբ ըսենք ձեզի թէ Սպանիա եւ Փորթուկալ ալ այս մեծագոյն «ընդ ակամբ» կը նային իրարու։ Հինգ Բիսէրս, Փորթուկալ Հարաւային Արեւելեան Աֆրիկէի ազատամարտներու պատասխանատուներուն պետը, Մատրիտ գալով թագաւորին ունկնդրութիւն մը խնդրած եւ մերժուած է. ասկէ առաջ եկած է «Գերագոյն Կառավարութիւնները մէջ ցրաութիւն մը»։ Կը յիշէք անուշադ որ Լիսոնի մէջ Պենեսէթիի Վիսէրի Սէն մերժուելը Ցրանքօ-Սպանական գաղութարարը յուսալ բերաւ, թէեւ Պիրենարց մը ապրէն այս պատերազմը 5—6 տարի առաջ ծրագրած էր, ու Ցրանսական գեղարուեստն այդ խեղաթիւրուած «չընդունուելը» լոկ պատրուակ մըն էր։ Նեմանութիւնն եղբերը թէեւ քիչ մը մօտ, բայց հեռաւորութիւնն անուշ չա նոյնը չպիտի ըլլայ։ Այս Սպանո-Փորթուկալ «քէն»ը ծիծաղելի է. երբեմն իսկ, պիտանը որ Սպանո-Ամերիկեան պատերազմին ժամանակ Փորթուկալ չարժուեցաւ մը չկրցաւ ընել, հակառակ Անգլ. համակրութիւններուն որ կը փափաքէր ձիաղաթարը քիչ մը աւելի ընդարձակել եւ Կալիֆիսի (Հարաւ. Սպանիա) մէջ ալ զրպիկ նաւահանգիստ մը, սանկ «ածուխի կայան» մը ձեռք անցնել։

—Սա «ածուխի կայաններ» չէն տակայն որ Ծայր. Արեւելքի մէջ գործերը այս առաջնորդի բերին. անանկ որ Ռուսիա անմնալով թէ իր «ածուխի կայանները» հոն, պարապ մնացած են, Բեմիերպուրգէն երկաթուղիով սկսաւ զրկել մինչեւ Մանչուրիա եւ Վլատիվոստոք։ Պզտիկ ճիգով մը սակայն Խաղաղներու քանի մը գանդ ալ ի հարկին զէշ «էքսպլոզիոն» մը բրած չեն ըլլար մինչեւ այս կողմերն երկաթուղիով սանկ պատրաստ մը կատարելով։

—Թողունք Ամերիկան որ իր «Ֆիլիբինսներ»ով եւ «Հաւանայի սեւամորթներով» զբաղի զանոնք բաւական մտահոգութիւն պատճառելիք չարժուումներ կ'ընեն, սա Վենեցուէլան ի՞նչ կ'ուզէ որ իր ներքին «անհանգարտութեամբ» սկսած է գլուխ ուռցնել։

—Բայց «գլուխ ուռցնողներուն» մէջ, հիմակու հիմայ, մրցանակը Սերբիայինն է որ իր գատավարութիւններու մէջէն ա՛յնք եկաւ եւ ա՛չ ալ մենք։ Դանուբեան այս ժողովուրդն՝ որուն խոսքի վաճառականները, գործերնին դուրս, խորհրդարանի նստաշրջանին, ազգին ճակատագիրը վարել կ'ուզեն, օրինակելի դիւանագիտութիւն մը երբեք ցոյց չեն տուած։

Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ն

ՊԱՏՐԻԱՐՔՍԱՆԷՆ

Ամառարեան Վարժարանի Ինտիկալութիւնը նիստ ըրաւ, անցեալ Ուր. օր, Դալոթիոյ Խորհրդարանին եւ զրաղեցաւ Վարժարանին վերաբերեալ կալուածային խնդիրներով։ Ս. Պատրիարք Հայրն որ անձնական տկարութեան պատճառաւ չունը կը մնայ, չկրցաւ նախագահել այս դումարման։

— Ս. Պատրիարք Հայրը մերժեց Մայր-Եկեղեցոյ Թաղ. Խորհրդի Ատենապետ Ս. Լ.Ֆ. Բրատեանի հրաժարականը՝ յանձնարարելով որ շարունակէ իր պաշտօնը։

— Կէսարիա-Բաչայի Եկեղեցոյ քարոզիչ կարգուեցաւ Տ. Մատթէոս Վարդապետ որ Ս. Պատրիարք Հօր հիւրանոցի պաշտօնն ալ պիտի կատարէ միանգամայն։

Ազգ. Հիւանդանոց

«Բիւզանդիոն»ի մէջ, թիւ 885, կը կարդանք։ «Ազգ. Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը գարձեալ մտահոգութեան առարկայ դարձած է։ Հոգաբարձութիւնն ազէկ կ'աշխատի. բայց ա՛չ իր հրամանները լաւ գործադրողներ ունի, ա՛չ ալ բաւական դրամ, կամ պամպրելի հաստիք, ապագան անորկնոյ դիտելու համար։ Նիւթական նուէրներ հաւաքելու կամ դրամական նպաստներ հանդանակելու միջոցները խիստ սեղմուած են, մինչ երկիկ (Ուր.) 1,017 պատապարեալ կային նեղուր»։ Եւ կ'աւելցնէ. «Հա՞րկ է որոնելու յիշեցնել թէ Հոգաբարձութեան հնչուն դրամի համար ունեցած դէպքը չի կրնար զոհացուցիչ մինչեւ որ Հանդանակութեան արտասովոր մրցոյց մը չկազմուի։ Ամէն պարագայի մէջ Ազգին պարտքն է իր օգնութիւնը պակաս չընել իր բարեգործական մեծագոյն հաստատութիւնին, այնպիսի Հոգաբարձութեան մը օրով, որ ամէնուս ալ վստահութեան եւ համակրութեան լիակատար իրաւունք ստացած է արդէն»։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐՈՒ ՊԱՏՈՒԱՐԵՐ ՁԵՌՆԱԴՐԿ

Օր. Աղատնի Սինեմեան, Զեռագործի մանուպիտանի, Բարիզ զրկեց ցաւագրելու ուղղուած դաստանկոր մը որ բարակ ամպերու չղարշով աքօղուած երկնքի մը տակ Մայիսեան չգեղ տատ. մրն է։ Հաստատուն կանգնոյ մը տակ, զոպոմն ամպերուն մէջ ծրարուած, հովիւ մը ընկղմած է իր արեւելեան զեղջկական տարազով։ Հոտը հատ հատ հանած կը մակալի. անոնցմէ մէկ մը, ցոլացած միջօրէին արեւով։

Ուրիշ Հայ օրիորդ մը, Աշճեան նոյնպէս Բարիզի Ցուցասնդէսին զրկած է օյոյով պատրաստուած փանջ մը, կողմի մը մէջ զետեղուած, մանուանուրու ծիրուս մէջտեղ, լարի մանիչներ, վարդ նարդիներ, բիլ յակինթներ, քնքուշ գունեղմամ մասուրներ ձեռագործին վարպետական արժէքը կ'աւելցնեն։ Այս տեղեկութիւնները կը քաղենք «Սիպիլ»ի մէկ զեղեցիկ յօդուածէն, «Արեւելք» թիւ 4117։

ԱՐՄԱՇԵԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

7 Սեպտ. Դշ. Տ. Տիրայր վրդ. պատարագեց ու կոչ քարոզով մը բնական եւ չնեծուս կեանքիս բաղդատութիւնն ըրաւ։

—8 Սեպտ. Ս. Առաքածածնի Ծնունդեան տօնին Գեր. Տ. Եղիշէ եպիսկ. սարկաւագ ձեռնադրեց Դանիէլ Դարբեան եւ Խաչիկ Խաչատուրեան զպիրները, եւ այս առթիւ չատ գեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ։

Ահա անոր հատառօտ սուսերագիրը.

«Ունեցիք զնորհարդս հատատոց սուրբ մտաց» (Տիմ.) . . . Քրիստ. Եկեղեցին կը պատանդէ մեծութեան որդութիւնը հատատքին առջեւ, մեծութեան անդութիւնը, օրէնքին առջեւ, նոյն մարդութիւնը պաշտամունքին առջեւ։ Միայն, ասանց հաւատքի խոնարհութիւնն, կ'ամբարտաւանի, կ'ըմբոստանայ։ Երբ մէկը կը մտածէ, եւ հաւատքը կը լռեցնէ, մոլորութիւններ կը ժառանգէ։ Հաւատքին խորհուրդները պէտք է ունենանք մեր մտքին մէջ. ասիկա կ'ուզէ Առաքեալը՝ չատ լաւ յորդորներ եւ խրատներ կարդալով Տիմոթէոսին։ Ասոր ուղղուած երկու թուղթերն ամէն Եկեղեցականի կեանքի ուղեցոյց կրնան ըլլալ։ Սարկաւագները ժողովրդին զորացուցիչ, ուսուցիչն ու մխիթարիչը չեն միայն, այլ նաեւ Տիրոջ սեղանին սպասաւորներ։ Քրիստոնէութիւնն իր յաղթութիւնը պիտի տանէր մտքերու վրայ՝ առանձին լուսաւորութեամբ մը հաւատքի խորհուրդները պարզելով։ Մենք եկեղեցի կը մտնենք իրրեւ հոգեւոր եւ մտաւոր զորութիւններ, հաւատքի խորհուրդն է որ կը կատարուի մեր մէջ։ Այդ խորհրդին բարոյական խորքը փնտռելը կրնայ մեր մտքին լոյս տալու։ Ամէնուն միտքը նոյն չէ հաւասարաչափ. զանազան մտքեր կան, ոմանք, նախապաշարեալ, յաւակնոտ, եւ էն Ուրեմն մեզմէ պահանջուածը սուրբ միտքն է որ կարող պիտի ըլլայ հասնիլ հաւատքի խորին խորհուրդներու։ Կան մարդիկ որոնք անզգնին նայելով կը դալիանան, երկրնքին առջեւ կը զոյնն իրենց աչքերու։ Սուրբ արտերն են որ կրնան մատնիլ Աստուծոյ թագաւորութեան ճշմարիտ քրիստոնեան, Աստուծոյ նայած ատեն, Աստուծոյ խորհուրդները պիտի տեսնէ. իրեն մէջ նայած ատեն, պիտի զանէ գիտակցութիւնը՝ զերծ կրքերէ, զերծ յաւակնոտութենէ։

Յետոյ զանազան նորընծայ սարկաւագներուն՝ չեշտեց անոնց պարտքերը, նոյնպէս որդրեց Դարեւմանքի նպատակը։ Բուտ. «Երկու բան կը պահանջուի իրենցմէ մէկը, տեսնել Աստուածպաշտութիւն, ունենալ սուրբ սիրտ։ Ասոնք (Սրկեները) ուխտած են որ ժողովրդին պէտքին անձնուէր ծառայեն եւ նախապաշարումները ջնջելու չափ լաւատիպ բլան ունին։ Այսքան չենծա ձայն մը չէր որ հնչեց մեր ականջին, «Ուրախ լեր», մեր երեւակայութեան արձագանքը չէր որ թնդացաց մեր եկեղեցոյ կամարները, այլ նոյն ձայնն էր «Ուրախ լեր Սուրբ եկեղեցի»։ Ուրեմն ուրախանանք որ Դարեւմանքն երկու սարկաւագ ալ որդրեց ազգին։ Իրենց նախորդները պաշտօնին կը կատարեն դիտակից ու անայլայլաբար, ազօթենք անոնց համար։

Պատարագիչն էր Տ. Թորգոմ Վարդ.։

* * * Մինչեւ հիմա 150 այլ ուխտաւոր եկած է Պոլսէն, Ատարազարէն, Պիլէճիկէն, Զարդարէն, Բէլօդանէն, Էսկիշէհիրէն, Սիվրի-Հիսարէն, Աֆիոնարէն, Պուրսէն եւայլն։ Կ'սպասէ տեսնել հայ ժողովրդին իր բոլոր տարազներով։

* * * Այս տարուան ընդհանուրէն 20 աշակերտներէն 6 հոգին եկած են. միւսներու հետաքրքիր էր հանդէս։

* * * Այս տարի գարնի եւ ցորենի հունձքն ատաս է, բայց ո՛չ այնքան եւ գիւղացիներ. չերամներու յաջողցան ամէն տարիներէ աւելի։

Թ Ա Ղ Ե Ր Է Ն

—Ակիտարի Ս. Խաչ եկեղեցոյ ուսուցիչ Տ. Գարեգին Եպ. Ոսկանեան Շր. իրեն կոչեցաւ Ակիտար գնալ ու Կիր. առաւ նոյն եկեղեցոյն մէջ պատարագեց Ս. Խաչ եւ եկեղեցին խուսնութիւնն մը կար ուխտաւորներու։

—Մայր—եկեղեցին ալ պատարագեց Երուսաղէմի Պատր. փոխանորդ Տ. Գէորգ Եպ. Երէցեան ու օրուան ուսուցիչ տարիքը, քարոզ մը խօսեցաւ։

—Հապեկէն կը գրեն մեզի. Երէկ թաղեցինք ժամանցած Բարեզ աղա Եղիազարեանը։ Նշանաւոր գէմք մը չէր Բարեզ աղան, բայց տիրոջ գեղացին կը վկայէ թէ շատ պարկեշտ մարդ մըն էր եւ. ձեռքէն եկած բարիքն բրած է։ Օր մը մէկուն ծառ նստած չէր։ Իր վերջին վայրկենին իրեն քով գտնուած ժամացոյցները կը յանձնէ իր աղջականին՝ մէկիկ մէկիկ տալով ժամացոյցներու սէրերուն անունները։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

*ԹՐԱՆՍՎԱԼ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ.— Ինչպէս չարաթ օրուան հեռագիրն լսեցաք, Անգլիոյ նախարարները նեղած ըլլին Թրանսվալի տուած պատասխանը քննելու համար։ Զէնդրլէյն երկրորդ պատասխան մըն ալ պիտի դրկէ, թէեւ այս անգամ աւելի չափաւոր պահանջումներով։ Թրանսվալ իր վիճակէն չի չեղիր, ու Սեպտ. 23 թուականուս ամսուած հեռագիրը՝ կարգադրութեան մը հաւանական կարելիութեան վրայ կը խօսին, բայց ժամ ի ժամ կը բռնանք սպասել որ պատերազմը հրատարակուի, քանի որ Թրանսվալի պատասխանը, որ թէեւ ամբողջովին գիտցուած չէ դեռ, միշտ իր նախնական ձեւին տակ կը մնայ. օրինակի համար, կ'ըսէ թէ Անգլիոյ առաջարկած հինգ տարուան պայմանաժամը քաղաքացի ըլլալու համար կ'ընդունի, եթէ տակաւին Անգլիա ալ իր կողմէն խոստանայ երկրին վրայ գերիշխանութեան ամէն իրաւունքէ հրաժարիլ։ Որովհետեւ եթէ Անգլիա պիտի իր «գերիշխանութեան» ընդունելութեան վրայ, հինգ տարուան պայմանաժամէն եաք, նոր Գոէրներու թիւն այնչափ պիտի չտանայ որ ընտիրները քիչ տանին իրենց։ ոչինչ տարի մը պիտի նկատուին։ Դալով Յոհան Յանձնաժողովի մը կազմութեան զոր Անգլիա առաջարկած էր, Թրանսվալ բարձրագոյն անօգուտ կը համարի, քանի որ Անգլիա սոմնեւ-ին նպատակ չունի ներկայ կացութեան վերջ մը տալու. նպատակը դիջումներ՝ մի-միայն խզումը աղարգելն կերպով երկարաձգելու պիտի ծառայեն։ Թէեւ այս հաղորդագրութիւնն մեր վերապահումներ կարելի է ընել, քանի որ պաշտօնական չեն, բայց եւ այնպէս խաղաղական վերջաւորութեան մը մասին յանդգնիլ յոյսը չատ քիչ հաւանական է։

—Նախորդ չարաթ Սու. Թամբիրնէ «Կոլ» չաղնաւով մեկնեցան լարմանիսպաներ եւ հաղարի չափ զինուոր։

—Բրիւքսելէն «Տէյլի Նիւզ»ի կը հեռագրեն թէ Լիսբոնի (Անգլիա) հեռագրական վարչին հրաման տրուած է Բեր. օր Սէսէրօթի դալ ու պատրաստ դրնուելի անմիջապէս Հարաւ-Աֆրիկէ մեկնելու։

—Ծովային եւ Պատերազմական նախարարները կը փութացնեն Դար եւ Նաթալ երթալիք ապաներու եւ վաշտերու առաքումը։

—Շատ մը լրագիրներ արդէն սկսած են իրենց թղթակիցները Հարաւ-Աֆրիկէ դրկելը։

Դիւանագիտական գործակալութիւնները պիտի ջնջուին եւ Դատական մարմնոր Գործադիր մարմնէն պիտի անջատուի։

Բրեմորնայի վաճառական մէկ ազգիւրէն կը հեռագրուի Պրիւքսէլ թէ Թրանսվալի անկախութիւնը յարգելու մասին Անգլիոյ առած ապահովութիւնը չատ քիչ վրաւորութիւն կը ներշնչէ Պոէրներուն. ասոնք կը կարծեն թէ Անգլիա կը զգայ այն անձերու ազդեցութեան տակ արդէն կը փափաքին Բրիտանական զրաչը բռնելու Հարաւ-Աֆրիկէի վրայ պարզուած տեսնելու։ Այս հանգամանքը մը քաղաքացի ըլլալու համար կ'ընդունին, եթէ տակաւին Անգլիա ալ իր կողմէն խոստանայ երկրին վրայ գերիշխանութեան ամէն իրաւունքէ հրաժարիլ։ Որովհետեւ եթէ Անգլիա պիտի իր «գերիշխանութեան» ընդունելութեան վրայ, հինգ տարուան պայմանաժամէն եաք, նոր Գոէրներուութ

ՀԱՄՊՈՒՐԿ եւ ՄԻԻՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

դրամագլուխ	Ֆրանք	27,000,000
պահեստի դրամ	„	52,002,500
տարեկան հասոյթ	„	70,339,912

Ընկերութիւնս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մի երանոյներ, բնակութիւններ եւ առանց մէջ դնուած վաճառքներ եւ կարասիներ խիստ չափաւոր սակագիներով։

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ, ԴԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Պոլիս, Պահեք—Դարիոս Անանիսոս Խան՝ 20, 21, 22,

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Տ՞Բ. Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺՔ

396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396

(Նանցի գարեջրատան վրայի յարկը, ճիշդ Զըպուրճեանց դիմաց)

Կատարելագործեալ դարձիքներու միջոցաւ ամենատատիկ ցաւած ակռաները մէկ անգամէն կը լեցնեն՝ ցաւով դիմել եւ բուժուած վերադառնալու պայմանաւ։

Նորահնար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր, եւ գիտնական արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, դէմքի ձեւաւորութիւն, ըստ տարիքի, ծամողութիւն, եւ ազատ արտասանութիւն երաշխաւորեալ։

Բերանի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին ինչպէս նաեւ թըմբեցուցիչ դեղերու եւ ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամնահանութիւն։

Ց. Դ. Շաբաթները կիրակի օրերն ալ, (մինչեւ կէս օր) ինչպէս նաեւ ամէն օր, (մինչեւ կէս դիշեր) հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գործատեղին։

Դասընթացքը կրնան դիմել իրենց բնակարանը, թիւ 1 Երիսավէլի փողոց։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ 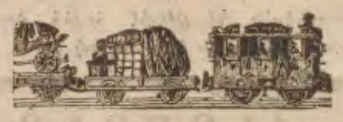 ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երրեւեկութիւն կառախուզարկերու 1899 Սեպտ. 16 (Ն. Տ.) շաբաթէն սկսեալ

ՀԱՅՏԱՐ ԲԱՇԱ ԷՍԿԻ—ՇԷՀԻՐ ԳԻՒՂ

ԵՐԹ

ԿԱՌԱԽՈՒՄԲ

ԿԱՅԱՐԱՆ		Թ. 34 Խառն. Առտ.	Թ. 4 Ճամբ. Առտ.	Թ. 6 Ճամբ. Առտ.	Թ. 8 Ճամբ. Առտ	Թ. 10 Ճամբ. Առտ.	Թ. 36 Խառն. Իրիկ.	Թ. 12 Ճամբ. Իրիկ.	Թ. 14 Ճամբ. Իրիկ.	Թ. 16 Ճամբ. Իրիկ.
		ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Բարաքէյ Կամուրջ	մկն.	12 40	2 08	2 55	4 02	5 40	7 35	9 10	10 30	11 3)
Հայտար Փաշա	ժմ.	1 05	2 33	3 20	4 27	6 5	8 —	9 35	10 55	11 55
	մկն.	1 25	2 45	3 28	4 37	6 12	8 15	9 42	11 5	12 5
Բըզըլ Թօփրաք	»	— —	2 52	3 35	4 44	6 19	8 24	9 49	11 12	12 12
Ֆէնէր Եօլու	»	1 35	2 56	3 40	4 48	6 23	8 29	9 53	11 16	12 16
Կէօղ Թէփէ	»	— —	3 1	3 45	4 53	6 28	8 35	9 58	11 21	12 21
Էրէնքէօյ	»	1 46	3 7	3 48	4 58	6 33	8 40	10 2	11 28	12 26
Պօսթանճըք	»	1 56	3 15		5 6	6 41	8 50	10 09	11 36	12 33
Մալթէպէ	»	2 08	3 25		5 16	6 51	9 5	10 19	11 47	12 43
Բարթալ	»	2 22	3 36		5 27	7 02	9 21	10 30	11 58	12 58
Բէյնաթլը	ժմ.	2 32	3 44		5 35	7 10	9 32	10 38	12 6	1 2
	մկն.	2 38					9 40			
Թուզլա	»	2 59					10 6			
Կէյպզէ	»	3 19					10 30			
Տիլ Իսքէլէսի	»	3 41					10 57			
Թափշանճիլ	»	3 51					11 10			
Հէրէքէ	»	4 08					11 29			
Եարըմճա	»	4 29					11 53			
Թիւթիւն Զիֆթլիկ	»	4 42					12 9			
Տէրինճէ	»	4 53					12 21			
	ժմ.	5 07					12 37			
Իզմիտ	մկն.	5 27								
Պէօյիւք Տէրպէնտ	»	6 02								
Սապանճա	»	6 26								
Ատա Բազար	»	6 50								
Կէյվէ	»	7 34								
Սաք Հիսար	»	7 56								
Մէքէճէ	»	8 26								
Լէֆքէ	»	8 50								
Վէզիր Խան	»	9 25								
	ժմ.	10 06								
Պիլէճիք	մկն.	10 20								
Բարաքէյ	»	11 28								
Պօղոսիւք	»	12 10								
Ին Լօնիւ	»	12 56								
Զուքուր Հիսար	»	1 26								
Էսկի Շէհիր	ժմ.	2 04								
		իրիկ.								

ԴԱՐՁ

ԿԱՌԱԽՈՒՄԲ

ԿԱՅԱՐԱՆ		Թիւ 1 Ճամբ Առտ.	Թիւ 3 Ճամբ Առտ	Թ. 31 խառն Առտ	Թիւ 5 Ճամբ Առտ	Թիւ 7 Ճամբ Առտ	Թ 13 Ճամբ Առտ	Թ 11 Ճամբ Իրիկ	Թ 33 Խառն Առտ	Թ 19 Ճամբ Իրիկ
		ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Էսկի Շէհիր	մկն.								10 40	
Զուքուր Հիսար	»								11 16	
Ին Լօնիւ	»								11 48	
Պօղոսիւք	»								12 24	
Բարաքէյ	»								12 58	
Պիլէճիք	ժմ.								1 48	
	մկն.								1 58	
Վէզիր Խան	»								2 24	
Լէֆքէ	»								3 9	
Մէքէճէ	»								3 40	
Սաք Հիսար	»								4 6	
Կէյվէ	»								4 28	
Ատա Բազար	»								5 20	
Սապանճա	»								5 37	
Պէօյիւք Տէրպէնտ									6 4	
Իզմիտ	ժմ.								6 36	
	մկն.			11 30					6 56	
Տէրինճէ	»			11 47					7 11	
Թիւթիւն Զիֆթլիք	»			11 58					7 20	
Եարըմճա	»			12 14					7 33	
Հէրէքէ	»			12 42					8 —	
Թափշանճիլ	»			12 54					8 11	
Տիլ Իսքէլէսի	»			1 5					8 21	
Կէյպզէ	»			1 39					8 55	
Թուզլա	»			2 —					9 17	
	ժմ.			2 23					9 49	
Բէյնաթլը	մկն.	12 20	12 [illegible]	2 33		4 20	6 11	7 40	9 34	10 38
Բարթալ	»	12 29	1 35	2 46		4 29	6 20	7 49	10 2	11 10
Մալթէպէ	»	12 40	1 46	3 3		4 40	6 31	8 —	10 20	11 24
Պօսթանճըք	»	12 50	1 57	3 16		4 50	6 42	8 10	10 32	11 35
Էրէնքէօյ	»	12 59	2 10	3 31	4 10	5 1	6 51	8 20	10 42	11 43
Կէօղ Թէփէ	»	1 3	2 14	3 35	4 14	5 5	6 55	8 24	— —	11 47
Ֆէնէր Եօլու	»	1 8	2 20	3 41	4 19	5 10	7 —	8 30	10 52	11 52
Բըզըլ Թօփրաք	»	1 12	2 24	3 45	4 23	5 14	7 4	8 34	— —	12 56
Հայտար Փաշա	ժմ.	1 18	2 30	3 51	4 29	5 20	7 10	8 40	11 —	12 03
	մկն.	1 25	2 38	4 2	4 35	5 26	7 16	8 48	11 15	12 08
Բարաքէյ Կամուրջ	ժմ.	1 50	3 03	4 27	5 —	5 51	7 41	9 13	11 40	12 33
									իրիկ.	

«ԾԱՂԻԿ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ՌԻՔԱ ՍԱՆ

ՍԵՒ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Գ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ագ Տէօոյը մեզ կլլեցնել կ'ուզէ որ Ամերիկա կ'երթայ՝ ձեր խորի աղուն՝ Տանիլ որ Շանթիվէլի մոնտալու։

—Աղուոր ընկերակցութիւն։

—Բայց միլիոնները բամբեցու համար պիտի սահմանել պայ։

—Միլիոնները։

—Անշուշտ, պզտիկ եկամուտի մասով մը սկսաւ։ Պ. Ֆէլանտ Տէօոյի համար հարմարի դեղեցիկ վաղորդեայ մը։ Բայց սա բան մը չէ։ Պիտի տեսնէք որ Դասդրեան երբոր մեծ հարաքոյր ըլլայ, ուրիշներն ալ իրենց չարամիտ պիտի ըլլան՝ զինքը լաւերուն մեծ մայր կոչել տալով։ Եւ հաւատացէք որ այդ լաւերը պիտի մեծնան զարատանին քովիկը, քիչ կամ չատ արհեստական յարձաղակիի պզտիկ գործարանին մէջ։

—Բայց ան տանն պէտք էր որ այս ամուսնութիւնն արգիլուէր, պառաց վաճառականը ապշած։

—Տէր աղուոնա։ Միայն թէ իմ սիրելուն է փիլիսոփայորէն ընդունիլ, կատարուած իրողութիւններու։ Բանի որ հարաքոյրս պիտ այս ամուսնութիւնն նախընթաց օրը միայն կանչեց՝ ըսել է որ անպատճառ միտքը դրած էր ընելու։ Ուրեմն ես այնպէս մը պիտի վարուիմ որ նոր ընտանիքին հետ կատարեալ համաձայնութիւնն մէջ գտնուիմ։

—Ձեր փիլիսոփայութիւնը զիս կը զարմացնէ, Պ. որ Պուտիէօ։ Փոխանակ ձեր դրացին հնարաւոր յարձակումներուն ենթարկելու հոգեվոր աղջիկներ, եթէ զուք իրեն հետ ամուսնանայիք, հարաքոյրին վեց միլիոնները, լա Շէնեյի տարազարդարանն ամբողջ ձերը պիտի ըլլար, ինչ որ, խօսքը մէջերնիս՝ սատ տանելիկ միլիոն ըսել է։

—Ու. այս ամէնէն չորս կամ հինգ միլիոն միայն ունենա՞լ։

—Ես քիչով կը գոհանամ, խոնեմ եմ, ըսաւ Տիտէ։

Վաճառականն ուշադրութեամբ պիտ պիտ իր երիտասարդ բարեկամին երեսը նայելով մտքէն ըսաւ, «Տղեկ, դուն անանկ զիւրութեամբ եօթն ութ միլիոնի դուռտար մը ձեռքդ փախցնողի կերպարանքը չունիս»

Այս միջոցին իրը թէ Տիտէ խոսակցութիւնն ուրիշ բանի վրայ դարձնել ուզելով ըսաւ խնդալով.

—Նայէ՛ անպրանիկ եղբայրդ որ կնոջդ եւ աղջիկանդ գարտաս կ'ընէ։

Եւ երկուքը մէկտեղ ուղղուեցան Ֆերմանցին դուռն եւ տեսան որ Իրա ալ Մատիալ Տէօոյ օրիորդի եւ տիկին Լատոմնուսի մէջտեղերնին նստած էր։

—Կը զարմանամ, ըսաւ վաճառականը, աննման խորթ ազգս համար յանձնարարութիւններնին կ'առնէ կոր, գիտէք որ, եթէ սա կինոերուն տակնոջ կտրէի, անմոլորելիս Տանիլին Ամերիկայէն բերել տալով զարձերուս դրեմ որ պիտի անցնիմ Բարեբարգարար ես ասոնց տէրն եմ, եւ երկար տանել ի վեր երկուքին ալ խելքը գլուխնին բերած եմ։ Բայց, նայէ՛ կնիկս...., խաչո՛ւ կուլայ կոր։

—Անշուշտ դուտին վրայ կը խօսի կոր։

—Ես արդիւնք եմ անոր անունը տանս մէջ բերան առնելը։

Այս մայրը փոխիներելու համար Մատիալ բան էր։

—Գիտէ՞ք, տիկին, որ սա իրիկուն Բարելզէն կը մեկնիմ Ամերիկա ձեր որդոյն քով երթալու համար։ Իր մասին ինչ յանձնարարութիւն կ'ունիք ինձի։

Նախ, տիկին Լատոմնուսա լուռ ու մունջ մնացեր էր, կը գիտէր սա մարդն որ պիտի տեսնար իր զաւակը զոր կը սիրէր, հակառակ իր երիտասարդական անխոհեմութիւններուն։

Օտար մը պիտի վայելէր այն երջանկութիւնն որ մերժուած էր իրեն, մ'ըրը։

—Մ'ն, Պ., մրմնջեց վերջապէս, ըսէ՛ք իրեն որ զինքը կը սիրեմ թէ միշտ կը սիրենք զինքը...։

—Իմ անունովս ալ ըսէ՛ք այս բանը, գոչեց Մատիէն։ Կ'ուզեմ որ գիտնայ թէ զինքը միշտ խորապէս կը սիրեմ եւ թէ հօրս իրեն նկատմամբ ցոյց տուած խստութիւնն սիրոս ամենեին համամիտ չէ։

Քանի որ զուք իրեն բարեկամն էք, շարունակեց տիկին Լատոմնուս, գիտէք թէ զուտակս ինչպէս մեկնած է ամուսնոյս վանտուելով. բայց Հէք գիտեր որ Պ. Լատոմնուսի բարկութիւնը՝ խեղճ դուստրս դէմ ալ ուրիշ տրտրուած է անոր մեկնելն ի վեր։ Ամուսնոյս սիրոյ առնելու համար ամբողջ բրածնիս պարապը գնաց։ Եւ հիմակ իր ամէն կամքին ասջեւ գլուխ կը ծռէնք յուսալով որ կը յաջողինք իր խուլ ու չարտնական բարկութիւնն որ ամէն առթիւ կը պայթի....։ Տեսէք, ձեր եղբօրը ամուսնութիւնն համար Իրա Տանիէլին առաւ քովից, ու նոյն իսկ ձեր երկուքին ալ, որովհետեւ զուք իր բարեկամներն էք։

Ա՛լ գինքը ընտանեկան չունիր։ Իրաւէ որ Տանիէլ պակասութիւններ ունեցաւ, մեծամեծ անխոհեմութիւններ գործեց, բայց ասոնք երիտասարդութիւնն պակասութիւններ են, պէտք չէ՞ որ միշտ նեղենք։ Տանիէլ այնչա՞փ բարի, այնչա՞փ վեհանձն է....

Ես, ըսաւ Մարիէն, համոզուած ձայնով մը, գլուխս գրի որ հայրիկն անոր հետ պիտի հաշտեցնեմ։... Ու երբ ես գլուխս բան մը դնեմ...

Մատիէն այս խօսք այն տեսակ յամառութեամբ մը ըսաւ որ Մատիալ եւ տիկին Լատոմնուս ժպտեցան։

—Տանիէլ թող գիտնայ նաեւ, որ ըսաւ Մատիէն, մօրուս բուն իմ մօրս պէս կը սիրեմ։

—Այս բանն այնչափ հաղուագիւտ չէ որ չատ անգամ կը փորձուիմ հաւատալ որ դուն հրեշտակի մը հոգին ունիս։

—Զաւակս ձեզի՞ կը պատմէ, հարցուց Մատիալ։

(Շարունակելի)